

tedaj pridni človek stori! kolika škoda pa je, sedanji čas v lenobi zapravljati — ker se v večnosti nič več popraviti, nič več delati, nič več pridobiti ne dá!

b) Čas življenja — čas dela — akoravno je imeniten, je pa vendar le silno kratek. Dan za dnevom tako neprevidoma zginе, nič več ga ni nazaj, — starost se tako naglo približa, da ne veš kdaj, naj daljše življenje proti večnosti ni toliko, kakor en trenutek proti celemu dolgemu življenju. Vidiš, kako škoda je le ure, ktera bi ti v nemarni lenobi pretekla!

c) Ne dá se pa pretečeni čas za noben denar, za nobene zaklade nazaj priklicati ali kupiti. Vsaka škoda se še dá poravnati; le sama škoda zgubljenega časa se ne dá nikoli več poravnati.

Vsakemu ne še popačenemu mladenčku, vsaki še nedolžni deklici, pa tudi vsakemu vestnemu, keršanskemu učeniku bodo te zveličanske in slehernemu razumljive in po dolgih skušnjah toliko spričane resnice, ako jih le živo spremisli, tekuile in pripomogle, da bo vsak časek v delu svojega stana po duhu keršanstva rad in z veseljem prav obračal, to je, da bo vsak neprenehoma spolnoval vse dolžnosti svojega stana, in ne le zavolj časnega, pozemeljskega, minljivega dobička, ampak veliko več zavoljo večnega, nebeskega, neminljivega plačila, ki ga od gospoda vinogradovega — od svojega sodnika sme pričakovati.

Pedagogično zdravitelstvo.

Spisuje F. Vigete.

(Dalje.)

3. Pogreški vestni in verski.

Pogreški poželjivosti ali vestni se pri mladini naj gosteje nahajajo. Čeravno izvirajo tudi iz lahkomiselnosti, velike čutnosti, razberzdane domišljivosti, dolgega časa, iz slabih zgledov in iz zapeljivosti, je vendar le prvi vzrok brezskerbnost, nespravедljivo prizanašanje, napčno ravnanje, neprikladnost pri domačem in šolskem odgojevanji. Posamesne vestne napake se, ako se hitro in skerbno ne ustavijo, da se ne ponavljajo, lahko rodé in vkoreninijo prave verstne pogreške. Ozdravljali bi se ložeje, ako bi imeli odgojnikl sami vselej za to potrebnih lastnosti. Za vestne pogreške imamo dobrih pripomočkov; pa

rabiti se morajo prikladno in dosledno. Pogosto pa tudi razmere in okolisčine zaderžujejo, da se ne morejo ozdravljati. Vselej pa je to težko odgojnikovo opravilo, in toliko težje pa še za učitelja, ki se mora boriti z razvadami, ki izvirajo iz domače izreje, in zato je večkrat vse njegovo skerbno prizadevanje zastonj. Pa zaderžki ne smejo ostrašiti učitelja; ne sme zanemarjati svojih svetih dolžnosti. Pregrehe, ki jih hočemo tukaj prav kratko omeniti, so:

1. Lažnjivost. V lanskem tečaju *) je „Tovarš“ že o tem desti obsirno in umno govoril. Zatoraj tukaj le še nekoliko:

a) Učenci pripovedujejo v šoli in doma večkrat od reči drugače, kakor so v resnici, to pa večidel le zato, ker reči niso dobro ali prav razumeli ali pogledali. To nikar ne štej za laž.

b) Zapaziš, da se je učenec zlagal, resno ga posvari; pa njegov pogrešek ne slikaj pregerdo, ne gerdi ga čezmerno, ker tako ravnanje ne tekne.

c) Se je kak učenec pervikrat zlagal, ga po šoli samega poduči, da je lagati se gerdo, da je Bogu laž ostudna, in da zasluži kazen. Naj ti obljubi, da se ne bode več zlagal. To pa stori le, če drugi učenci niso zapazili, da se je zlagal. Moraš koga pa pred vsemi učenci posvariti, govori resno.

d) Zapaziš, da se ti je kak učenec zlagal, ne preiskuj preveč ali napčno, da se ti učenec terdovratnejše ne laže.

e) Izvira laž od tod, da si do zdaj kakemu učencu pre-rad ali premalo verjel, ali da si ga napeljal po napčnih vprašanjih do laži, odpravi te vzroke.

f) Izvira lažnjivost iz preojstre domače izreje, pogovori se s starši, poduči jih, kaj naj storé.

g) Laži iz lahkomiselnosti naj se kaznujejo tako, da pri lažniku prav neprijetne vnanje čute izbudé.

h) Pri lažih iz naposti in terdokornosti vnanje kazni malo opomorejo; božja beseda, vcepljenje pobožnosti je tu naj boljši pomoček.

i) Izvira laž iz bojazljivosti in strahu pred kaznijo, naj se ne kaznuje, če učenec svojo laž hitro prekličé; resnobna graja je večidel tu dovolj, ojstreje kazni pa so navadno nepriстойne.

*) Glej 17., 18., 19. in 20. list 1862.

k) Se kak učenec zlaže zato, da bi součencu vstregel, ali ker se mu smili, da bi ga kazni rešil, take laži naj se naj mehkeje kaznujejo, če samo opomini še niso dovolj.

l) Izvira laž iz samopašnosti, namreč, da bi si učenec česa pridobil, post. hvale, kake reči svojega součenca i. t. d., take laži se komaj dovolj ojstro morejo kaznovati.

m) Večkratne, posebno terdovratne laži naj se kaznujejo z vnanjimi kazni, pa učitelj naj si prizadeva, da tudi srece omeči; razun tega še tako ojstre kazni ne bodo veliko opomogle.

Na lažnjivce naj učitelj gledé njih besedi dobro pazi, da kolikor mogoče varuje, da se mu ne lažejo. Vredi svojo obnašo tako, da lažnjivec občuti, kako prijetno je, če se komu zaupa in verjame, pa tudi kako neprijetno je, če se komu ne more prav verjeti, in da se pregreha čedalje bolj in bolj razkaže.

2. Nagnjenje do tatvine večidel izhaja le iz domače izreje, in učitelj nima drugih pripomočkov, kakor vest in vero, ki pa večidel le malo opomorejo, če otroci vidijo domá napéne zglede. Mislil si bode morebiti kdo: taki starši so vendar le bela vrana. Odgovorim: takih starišev, koji bi naravnost ukazali krast iti, res ne bo veliko, — pa, žalibog, taki se vendar nahajajo, ki velijo, da naj gre otrok na to ali uno njivo, po zagrado, in naj prinese ta ali uni sad i. t. d. Več staršev pa je, ki ne pozvedujejo, kako je otrok kako reč, ki jo je od kod prinesel, dobil, ali mu jo je kdo dal, ali jo je sam kje vzal. Tudi to molčeče privoljenje napeljuje do tatvine. Omenil sem že, da učitelj težko težko ozdravlja ta pogrešek. Ojstre kazni rodé večidel še večjo potuho in zvitost.

3. Zavist, nevošljivost in škodoželjnost se že v prvi mladosti vkoreninijo, ako se jim ne nasprotuje. Zavist in nevošljivost se razvijate že v prvi mladosti, če so starši tako neprevidljivi, da dobre lastnosti drugih otrok prenapeto hvalijo, obdarujejo in pri takih prilikah otroka, ki takih lastnost nima, kaznujejo zato, da bi v njem britke čute zbudili. Posebno pa se nevošljivost vcepi, če se kakemu otroku pred drugim prednost daje. Iz zavisti, t. j. žalosti nad tim, da imajo drugi blagó, kojega mi nimamo, in misleči to blago posesti, ali še bolje ali saj tako vredno, kakor ga imajo drugi, — izvira nevošljivost, ktera k zavisti še željo pridruži, da bi drugi svoje prednosti in imetke, kterih po naši misli ne zaslužijo,

zgubili. Zloradost, ki se zeló z zavistjo in nevošljivostjo veže, je radost, ki jo občutimo nad nesrečo drugih, in izvira iz prerobaste samopašnosti, in če se presirovo razkaže, naznanja že skoraj popolno popačeno serce. Pogreški nevošljivosti rodé navadno še več drugih razvad in so eden izmed poglavitnih virov občnega vestnega shujšanja. Tudi kvarijo telo, ker kračijo spanje in tek, zadržujejo rast in poredbo, storé vpaden obraz, blede lice, in ker razvitek telesnih moči zadržujejo, slabé in dušijo tudi duha. Skerbna in dobrohotna odgoja lahko in gotovo tem razvadam v okom pride in jih zabrani; če so se pa že vkoreninile, se sicer počasno, pa gotovo odpravijo, če se s bolnim otrokom dobrohotno obnaša, če se priložnosti odpravljajo, in njegovo prizadetje in njegove dobre lastnosti priznavajo. Dalji pripomočki so: zbuja, hrana in okrepečevanje simpatetičnih čutov, vdeležbe soradosti in sozajljenja, — pospešenje veselega serca in dušnega mirú; — gerdoba tih pregreh, pa tudi čisto veselje sočutljivega serca — in božja volja naj se razlaga učencem.

(Konec prih.)

Iz zgodovine keršanske ljudske šole.

(Dalje.)

Naj omenimo še nekaj posebnega v tistih časih. Grof Torres hotel je napraviti za Jude posebno šolo v Gorici; tudi za Terst je nasvetoval posebno judovsko šolo. Grof Lamberg pa je rekel, da bi bilo to dobro in naj se jim posebej učitelj postavi, ako tega želé, siliti jih pa v to, rekel je, nepristojno zdí se mu tukaj v svobodni morski luki. Leta 1776. imela je judovska trivialna šola v Gorici novega keršanskega učenika Petalussi-ja.

Po normalni šoli in po glavnih šolah razširjalo se je zboljšano šolstvo po deželah. Najprej pa je bilo treba, da so bili učniki naučeni. Večidel se je to zgodilo na normalni šoli, tiste pa, ki so bili že v službi, pošiljali so jih za kake dva ali tri mesce na bližnje glavne šole.

Rekli smo že poprej, da je cesarica naj poprej po svojih grajsčinah šole zboljšala in vredila, in tako naj lepši zgled dajala. Povsod, kjer je bila patron šol, postavila je šole iz novega, ali odločila druge primerne poslopja. Nje zgled so ponesemali posamesni velikaši, da bi ji bili vstregli, ker so vedili,